

К. А. Паюк

аспірант

кафедра міжнародних відносин ОНУ ім. І. І. Мечникова

к. 32, Французький бул., 24/26, м. Одеса-58, 65058, Україна

Тел.: (380482) 633259. E-mail: cis_asc@paco.net

УКРАЇНА І ТУРЕЧЧИНА: СПІВПРАЦЯ У РОЗВИТКУ СТРАТЕГІЧНОГО СОЮЗНИЦТВА

Стаття присвячена розвитку україно-турецьких відносин у період загострення міжнародної ситуації та кризи в Україні. У статті проведено аналіз еволюції двосторонніх відносин між країнами, продемонстровано основні зміни у розвитку стратегічного партнерства, нові вектори розвитку двосторонньої співпраці.

Ключові слова: Україна, Туреччина, розширення стратегічного партнерства, стратегічне союзництво, двостороння співпраця.

Україно-турецькі відносини традиційно є однією з актуальних тем політологічних досліджень, проте сьогодні вони набули особливої актуальності. З метою окреслити основні зміни в сучасних україно-турецьких відносинах в якості основної джерельної бази статті виступають заяви, доповіді та довідкова інформація, опубліковані на офіційних сайтах Міністерств закордонних справ України та Туреччини [2; 12–24, 26, 28–32, 36–38], порталів органів виконавчої влади [25], офіційних сайтах Президентів України та Туреччини [3–8; 33]. В завдання статті входить охарактеризувати практичні кроки на шляху реалізації стратегічного партнерства, що були зроблені за минулий рік, та показати основні сфери двостороннього співробітництва в майбутньому.

Стисло характеризуючи розвиток україно-турецьких відносин, варто відзначити, що Україна і Туреччина оголосили про намір перейти на рівень стратегічного партнерства ще в 2003 р. та практичні кроки було здійснено лише в 2011 році зі створенням Стратегічної ради високого рівня, що мала на меті визначити та привести в дію механізм реалізації стратегічного партнерства між країнами. За останні роки було проведено чотири засідання Стратегічної ради високого рівня — у 2011, 2012 та 2013 та 2015 роках, а за результатами домовленостей було реалізовано низку спільних проектів в транспортній сфері (проекти «Вікінг» та «ZUBR»), проведено численні раунди переговорів щодо створення ЗВТ та збільшення кількості турецьких інвестицій в українську економіку, скасовано візовий режим між двома країнами, ухвалено низку проектів щодо співпраці в галузях освіти, лісового господарства, в енергетичній сфері та сфері високотехнологічних проектів тощо [27, с. 98].

Після проведення IV Стратегічної ради високого рівня в україно-турецьких відносинах спостерігається динамічний розвиток та співпраця. Про-

тягом року було організовано низку зустрічей в контексті міжнародних заходів, зустрічі з представниками виконавчої влади та численні культурні заходи.

Так, на Саміті міністрів закордонних справ країн-членів НАТО в травні 2015 року відбулась зустріч міністра закордонних справ України Павла Клімкіна зі своїм турецьким колегою Мевлюдом Чавушоглу, в серпні 2015 р. під час II Всесвітнього конгресу кримських татар — зустріч П. Клімкіна з віце-прем'єр-міністром Турецької Республіки Н. Куртулмушем. У листопаді 2015 р. під час Економічного та енергетичного саміту міністр енергетики України зустрівся з керівництвом та членами турецької частини Українсько-турецької ділової ради, в грудні 2015 р. на Конференції міністрів Світової організації торгівлі відбулась зустріч української делегації з міністром економіки Турецької Республіки Мустафою Еліташем. Сторони обговорили питання двостороннього співробітництва та міжнародного порядку денного, безпекову ситуацію в регіоні, енергетичні питання, можливість проведення різноманітних бізнес-заходів, нові можливості в сфері торговельно-економічного співробітництва, зокрема експорту продовольчих товарів, товарів важкої промисловості тощо [26; 36; 14; 25].

Крім цього, під час Конференції з питань зміни клімату в Парижі у листопаді 2015 р. відбулась зустріч президентів України та Туреччини, в результаті якої було досягнуто домовленості про активізацію торговельно-економічної співпраці України та Туреччини та проведення десятого засідання Міжурядової українсько-турецької комісії з торговельно-економічного співробітництва, обговорювались питання безпеки та порушення фундаментальних прав та свобод українців, кримських татар та інших мешканців Криму з боку окупаційної російської влади [30].

Також у травні 2015 р. економічна секція Генерального консульства України взяла участь в організованому генеральним секретарем Стамбульської торговельної палати (СТО) Омером Балом мережевому діловому сніданку для іноземних комерційних аташе, акредитованих в Стамбулі, а вже в червні 2015 р. відбулась зустріч Генерального консула з президентом Стамбульської промислової палати паном Ердалом Бахчиваном, було досягнуто домовленість організувати День України в Стамбульській промисловій палаті, в ході якого буде представлено інформацію про сучасні бізнес-можливості в Україні та обговорено шляхи врегулювання проблемних питань [17; 18].

Що стосується зустрічей с представниками виконавчої влади, то у липні 2015 року Київський міський голова Віталій Кличко зустрівся з представниками Турецького агентства зі співробітництва та координації в Україні (ТІКА) щодо перспективи співпраці у сфері реконструкції соціальних об'єктів у Києві [21], а делегація міста Одеси на чолі з Одеським міським головою Г. Л. Трухановим здійснила робочу поїздку до Стамбулу. Під час візиту Геннадій Труханов зустрівся з губернатором провінції Стамбул паном Васіпом Шахіном та мером Стамбульської метрополії паном Кадіром Топбашем. Сторони обговорили питання розвитку співпраці між Одесою і Стамбулом в економічній, соціальній, культурній та туристичній сфе-

рах [13]. В листопаді минулого року делегація турецької провінції Мерсін відвідала Херсонську область. За результатами візиту було підписано протокол про побратимство, обговорено можливості торговельно-економічної, науково-технічної та культурної співпраці [9]. Крім цього, в грудні в Міністерстві іноземних справ України пройшли переговори за участю голів відомств міністерств іноземних справ України та Туреччини. Були обговорені політичні питання та питання безпеки, заходи щодо посилення співпраці в сфері моніторингу ситуації з порушенням прав людини на Кримському півострові, проведені підготовка та організаційні заходи щодо запланованої в подальшому Стратегічної ради високого рівня [1].

Окреме місце в україно-турецьких відносинах посідає питання Криму та утисків кримськотатарського народу. Протягом року в Туреччині та Україні було проведено заходи із вшанування пам'яті жертв кримськотатарського народу, який був депортований з Криму, за участю міністрів закордонних справ України та Туреччини, II Всесвітній конгрес кримських татар в Анкарі та засідання Координаційної ради Всесвітнього конгресу кримських татар в Києві [31; 24; 36; 22].

Також протягом минулого року в Туреччині пройшли числені культурні заходи. Так, було проведено засідання Українського клубу на тему «Сучасні тренди української культури», круглий стіл та фотовиставка щодо європейського вибору України, організовано зустріч «Українського клубу» з письменником та культурологом Олександром Михедом, свято української вишиванки, відкриття виставки родини відомих українських художників Куликів. Крім цього, в червні 2015 р. Надзвичайний і Повноважний Посол України в Турецькій Республіці С. В. Корсунський провів зустріч з членами правління Товариства турецько-української дружби, а в жовтні минулого року між Інститутом сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України та Центром стратегічних досліджень Близького Сходу (м. Анкара) був підписаний протокол про співробітництво [23; 12; 20; 32; 15; 16].

2016 рік є знаковим для україно-турецьких відносин, спостерігається активна співпраця на вищому рівні, численна кількість зустрічей та візитів міжурядового рівня тощо. Серед обговорених питань найбільша увага була приділена питанням співпраці в економічній сфері, співпраці в сфері безпеки та кримськотатарського питання.

Широкого обговорення набула співпраця в економічній сфері під час зустрічі посла України в Туреччині Сергія Корсунського з міністром економіки Туреччини Мустафою Еліташем в січні 2016 р., в ході якої сторони обговорили весь спектр українсько-турецьких торговельно-економічних відносин та перспективи їх розвитку. Окрема увага була приділена співпраці в рамках Світової організації торгівлі, продовженню переговорів щодо укладення Угоди про вільну торгівлю. Крім цього, з ініціативи та за підтримки Генерального консульства в січні в Стамбульській торговельній палаті було проведено бізнес-форум «Інвестиційні можливості Одеської області», в якому взяла участь представницька делегація Одеської області на чолі з головою Одеської обласної державної адміністрації М. Саакашвілі. З турецького боку були присутні керівництво губернаторства та

мерії Стамбула, Ради зовнішньоекономічних зв'язків при Мінекономіки ТР (ДЕИК), понад 100 представників турецького бізнесу. У рамках візиту відбулася зустріч М. Саакашвілі з губернатором провінції Стамбул В. Шахіном, під час якої сторони обговорили питання розвитку співпраці між регіонами Одеси та Стамбулу в економічній, культурній та туристичній сферах. А вже в лютому цього року делегація турецької провінції Мерсін відвідала Херсонську область, в результаті чого було підписано договір про співпрацю [19; 28; 9].

Щодо обговорення співпраці в сфері безпеки слід відзначити візити секретаря ради безпеки України Олександра Турчинова до Туреччини в січні та лютому ц. р. Під час візитів відбулись зустрічі пана Турчинова з головним командуючим жандармерією Турецької Республіки Галіпом Менді та радником оборонної промисловості Туреччини Ісмаїлем Демірелем, були обговорені питання спільного виробництва військової техніки та зброї з використанням новітніх технологій, зазначено необхідність створення робочих груп для розвитку цих напрямків співпраці [11; 10].

Крім цього, безпека була основною темою переговорів і під час робочого візиту до Турецької Республіки міністра закордонних справ України Павла Клімкіна в січні ц. р. В рамках зустрічі зі своїм колегою Мевлютом Чавушоглу головна увага також концентрувалася на підготовці чергового засідання Стратегічної ради високого рівня та двосторонніх контактів. Сторони обговорили ситуацію на Донбасі в контексті імплементації Мінських домовленостей, широке коло питань глобального порядку денного, у т. ч. проблеми регіональної безпеки, спільні кроки у боротьбі з тероризмом, співпрацю в рамках міжнародних організацій, ситуацію в Сирії та Іраку. Досягнуто низки домовленостей щодо поглиблення співпраці між Україною та Туреччиною в економічній, енергетичній, військово-технічній, консульській та гуманітарній сферах [2; 37].

Для розвитку україно-турецьких відносин важливим є і візит до України урядової делегації Турецької Республіки на чолі з Прем'єр-міністром Туреччини Ахметом Давутоглу в лютому ц. р. Під час візиту Ахмет Давутоглу зустрівся з Президентом України, головами уряду та Верховної Ради, було проведено бізнес-форум. Було досягнуто домовленості щодо поглиблення економічної співпраці, очікується збільшення товарообороту до 10 млрд доларів до 2018 року, обговорювались питання військово-технічної співпраці, заходи щодо збільшення інвестицій в Україну, питання співпраці в сфері безпеки в Чорноморському регіоні, зокрема щодо деокупації Криму. Було підписано кредитний договір, згідно з яким Україні надається кредит в \$ 50 млн на 5 років з фіксованою ставкою в 2,5 % на фінансування загального фонду державного бюджету. Також урядами двох країн була підписана угода щодо передачі Україні укомплектованого збірного наметового польового шпиталю [34; 35].

На підтвердження актуальності кримськотатарського питання варто відзначити організацію Генеральним центром товариств культури та взаємодопомоги кримських тюрків і Платформою організацій кримськотатарської діаспори Туреччини вечора-реквієму в м. Анкарі у лютому ц. р.,

в якому брав участь Надзвичайний і Повноважний Посол України в Турецькій Республіці С. В. Корсунський. Вечір було приурочено до роковин окупації Криму Російською Федерацією [38].

Апогеєм розвитку україно-турецьких відносин на початку 2016 року було проведення П'ятого засідання Стратегічної ради високого рівня в рамках дводенного візиту Президента України Петра Порошенка до Туреччини у березні ц. р., під час якого Президент України також зустрівся з Президентом Туреччини, Прем'єр-міністром Туреччини та Головою Парламенту, провів зустрічі з представниками української та кримськотатарської громад, представниками провідних турецьких ділових кіл [3; 8; 29].

За результатами П'ятого засідання Стратегічної ради високого рівня між Україною та Туреччиною було підписано Спільну Декларацію, що містить наступні аспекти співпраці: посилення координації, співробітництва та договірної бази у сфері безпеки й оборони; поглиблення співпраці в питаннях реформування Ради Безпеки ООН та інших багатосторонніх механізмів з метою забезпечення міжнародного миру та безпеки; сприяння зміцненню механізмів регіональної безпеки в Чорному морі; співпраця у рамках міжнародного права з метою деокупації Криму, посилення співпраці в рамках ООН, РЕ та ОБСЄ з метою відновлення суверенітету України над півостровом та захисту прав громадян України, зокрема кримських татар, на тимчасово окупованих територіях; співпраця у боротьбі з тероризмом, екстремізмом та сепаратизмом в усіх їхніх проявах, у тому числі шляхом налагодження ефективної співпраці правоохоронних та розвідувальних органів двох країн; розвиток двостороннього економічного та інвестиційного співробітництва, диверсифікації та збільшення обсягів двосторонньої торгівлі, розвитку транспортної, телекомунікаційної та виробничої інфраструктури; завершення протягом 2016 р. переговорів про укладення Угоди про вільну торгівлю; оновлення та підписання двосторонніх угод про взаємний захист інвестицій та уникнення подвійного оподаткування; розширення співробітництва у сфері міжнародних комбінованих/контейнерних перевезень; посилення співробітництва у туристичній галузі, зокрема шляхом збільшення кількості туристичних проектів, надання посильної підтримки українським туроператорам; розширення співробітництва двох країн у сфері постачання природного газу, зокрема шляхом використання газотранспортної інфраструктури України; опрацювання можливості спільного залучення Сторін до проектів із постачання природного газу з Каспійського басейну в Європу; співпраця в питаннях обміну інформацією з метою використання атомної енергії в мирних цілях; поглиблення співпраці у сфері атомної енергетики, військової освіти, модернізації оборонно-промислового комплексу з метою посилення обороноздатності обох країн; розробка Дорожньої карти реалізації спільних високотехнологічних проектів у галузі космосу, авіабудування, оборонної промисловості, а також пошуку нових можливостей для взаємодії в зазначених сферах, в тому числі і з залученням спільної Робочої групи з координації розвитку двосторонньої співпраці в зазначених сферах; розширення обсягів технічної та логістичної допомоги Туреччині Україні, зокрема у контексті забез-

печення потреб облаштування внутрішньо переміщених осіб в Україні, у тому числі кримських татар, що вимушено залишили Крим; поглиблення взаємодії між Турецьким агентством зі співробітництва та координації при Раді Міністрів Турецької Республіки (ТІКА) та відповідними відомствами та регіональною владою України та Меджлісом кримськотатарського народу; співпраця в питаннях популяризації культур двох країн, встановлення прямих зв'язків між регіонами та містами, а також посилення вже існуючих контактів; співпраця в освітній сфері, зокрема створення додаткових умов для вивчення турецької мови і літератури в Україні та української мови і літератури в Турецькій Республіці, в цьому контексті забезпечення швидкого завершення процесу відкриття в м. Києві Центру турецької культури ім. Юнуса Емре та докладення зусиль для виділення додаткових квот для кримськотатарської молоді в турецьких начальних закладах; збільшення кількості Почесних консульств на взаємній основі; співпраця в інформаційній сфері; посилення контактів та координації між засобами масової інформації двох країн; підтримка кримськотатарських засобів масової інформації України [5; 6; 29; 33].

Крім Спільної декларації були підписані Протокол про співробітництво між Апаратом РНБО України та Генеральним секретаріатом Ради нацбезпеки Туреччини та Угода про співпрацю між Українським національним інформаційним агентством «УКРІНФОРМ» та турецьким агентством «АНАДОЛУ». Президентом Туреччини було підтверджено обіцянку щодо виділення Україні 10 млн доларів для гуманітарних потреб та зазначено повну підтримку Туреччиною Мінського процесу, вирішення конфлікту виключно дипломатичним шляхом та поєднання зусиль у вирішенні кримського питання на основі нових міжнародних форматів, включаючи формат «Женева плюс» за участю гарантів Будапештського меморандуму, Туреччини й України [5; 7].

Крім цього в березні у Мармуровому морі пройшли спільні навчання ВМС України та Туреччини. По закінченню навчань фрегат «Гетьман Сагайдачний» привіз до України обмундирування та мобільний військовий госпіталь. Загалом Україна отримує від Туреччини п'ять таких шпиталів [4].

Таким чином, аналізуючи розвиток україно-турецьких відносин на сучасному етапі, варто відзначити наступне: україно-турецька співпраця перебуває в апогеї свого розвитку, зазначено співробітництво в усіх можливих сферах від культурного до воєнно-промислового сектору, спостерігається зміщення вектора двосторонніх відносин до воєнно-політичного та економічного співробітництва, вбачається перехід від стратегічного партнерства до стратегічного союзництва, декларується регіональна співпраця, ключовими моментами якої виступають безпека в Чорноморському регіоні, деокупація Криму, захист кримськотатарського народу, співробітництво в протистоянні російській загрозі.

Список літератури

1. Kiev'de Ukrayna — Türkiye görüşmeleri yapıldı [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://tuid.org.ua/kievde-ukrayna-turkiye-gorushmeleri-yapildi>
2. Minister of Foreign Affairs of Ukraine is in Turkey [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.mfa.gov.tr/minister-of-foreign-affairs-of-ukraine-is-in-turkey.en.mfa>
3. President started an official visit to Turkey [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/en/news/prezident-rozpochav-oficijnij-vizit-do-turechchini-36826>
4. President visited Hetman Sahaidachny frigate [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/en/news/prezident-vidvidav-fregat-getman-sagajdachnij-36838>
5. The two Presidents: Ukraine and Turkey to unite efforts for de-occupation of Crimea [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/en/news/ukrayina-ta-turechchina-obyednayut-zusillya-zadlya-deokupaci-36834>
6. Türkiye Kırım'ın Gayrimesru İlhakını Tanımamıştır, Tanımayacaktır [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.tccb.gov.tr/haberler/410/40098/turkiye-kirim-in-gayrimesru-ilhakini-tanimamistir-tanimayacaktır.html>
7. Ukraine and Turkey to enhance strategic partnership for security in the Black Sea region — aftermath of the Presidents' meeting [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/en/news/ukrayina-ta-turechchina-pogliblyuvatimut-strategichne-partne-36833>
8. Ukrayna Devlet Başkanı Poroşenko Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.tccb.gov.tr/haberler/410/40093/ukrayna-devlet-baskani-porosenko-cumhurbaskanligi-kulliyesinde.html>
9. Ukrayna'nın Herson ve Türkiye'nin Mersin illeri arasında işbirliği anlaşması [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://qha.com.ua/tr/ekonomi/ukrayna-nin-herson-ve-turkiyenin-mersin-illeri-arasinda-isbirligi-anlasmasi/142582/>
10. Ukrayna ve Türkiye ortak silah üretecek [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://qha.com.ua/tr/siyaset/ukrayna-ve-turkiye-ortak-silah-uretecek/142763/?utm_source=dlvr.it&utm_medium=facebook
11. Ukrayna ve Türkiye ortak terörle mücadele tatbikatı düzenleyebilir [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://qha.com.ua/tr/siyaset/ukrayna-ve-turkiye-ortak-terorle-mucadele-tatbikati-duzenleyebilir/142182/?utm_source=dlvr.it&utm_medium=facebook
12. В Анкарі пройшов круглий стіл та фотовиставка щодо європейського вибору України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/35898-v-ankari-projshov-kruglij-stil-ta-fotovistavka-shhodo-jevromajdanu>
13. Візит делегації Одеси до Стамбула [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/38701-vizit-delegaciji-odesi-do-stambula>
14. Візит Міністра енергетики України до Стамбулу [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/42284-vizit-ministra-jenergetiki-ukrajini-do-stambulu>
15. Виставка українських художників в Стамбулі [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/42283-vistavka-ukrajinskykh-khudozhnikov-v-stambuli>
16. Директор Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України О. Богомолів та Президент Центру стратегічних досліджень Близького Сходу Шабан Кардаш (м. Анкара) підписали протокол про співробітництво [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/40692-direktor-institutu-skhodoznavstva-im-ajukrimyskogo-nan-ukrajini-obogomolov-ta-prezident-centru-strategichnih-doslidzheny-blizykogo-skhodu-shaban-kardash-mankarapidpisali-protokol-pro-spivrobotnictvo>
17. Зустріч в Стамбульській торговельній палаті [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/36767-zustrich-v-stambulysykiej-torgovelynij-palati>
18. Зустріч Генерального консула з Президентом Стамбульської промислової палати паном Ердалом Бахчиваном [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/37888-zustrich-z-prezidentom-stambulysykoji-promislovoji-palati-panom-jerdalom-bahchivanom>

19. Зустріч Посла України в Туреччині Сергія Корсунського з Міністром економіки Туреччини [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/43701-zustrich-posla-ukrajini-v-turechchini-sergija-korsunskyogo-z-ministrom-jekonomiki-turechchini>
20. Зустріч «Українського клубу» з письменником та культурологом Олександром Михедом [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/35899-zustrich-ukrajinskyogo-klubu-z-pismennikom-ta-kulyturologom-oleksandrom-mihedom>
21. Київський міський голова Віталій Кличко зустрівся з представниками Турецького агентства зі співробітництва та координації в Україні (ТІКА) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/38647-kijivskij-misykij-golova-vitalij-klichko-zustrivysya-z-predstavnikami-turecykogo-agentstva-zi-spivrobotnictva-ta-koordinaciji-v-ukrajini-tika>
22. Коментар Посольства України в Турецькій Республіці у зв'язку з засіданням Координаційної ради Всесвітнього конгресу кримських татар [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/41814-komentar-posolystva-ukrajini-v-turecykij-respublici-u-zvjazku-z-zasidannjam-koordinacijnoji-radi-vsesvitnyogo-kongresu-krimskykh-tatar>
23. Лекція на тему «Сучасні тренди української культури» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/35597-lekcija-na-temu-suchasni-trendi-ukrajinskykoji-kulyturi>
24. Міністр закордонних справ Туреччини відвідав Київ для вшанування пам'яті жертв депортації кримських татар [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/36580-ministr-zakordonnih-sprav-turechchini-vzyav-uchasty-u-vechori-rekvijemi-priurochenomu-rokovinam-deportaciji-krimskykh-tatar-shho-vidbuvsya-u-kijevi>
25. Наталия Мыкольская обсудила с турецкими коллегами вопросы заключения сбалансированного и взаимовыгодного Соглашения о свободной торговле с Турцией [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=248713894
26. На полях міністерських заходів НАТО міністри закордонних справ України та Туреччини мали детальну розмову з усіх актуальних питань [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/press-center/news/36332-na-polyah-ministersykh-zahodiv-nato-ministri-zakordonnih-sprav-ukrajini-ta-turechchini-mali-detalynu-rozmovu-z-usih-aktualnyh-pitany>
27. Паюк К. А. Україна і Туреччина: нові кроки на шляху реалізації стратегічного партнерства // Вісник Одеського національного університету. — 2015. — Т. 20. № 1 (22). — С. 96–101.
28. Презентація інвестиційного потенціалу Одеської області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/44408-prezentacija-investicijnogo-potencialu-odesykoji-oblasti>
29. Президент України та Прем'єр-міністр Туреччини обговорили низку перспективних спільних проектів [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/45520-prezident-ukrajini-ta-premjer-ministr-turechchini-obgovorili-nizku-perspektivnih-spilnyh-proektiv>
30. Президент України Петро Порошенко провів зустріч з Президентом Туреччини Реджепом Тайїпом Ердоганом [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/42729-prezident-ukrajini-petro-poroshenko-proviv-zustrich-z-prezidentom-turechchini-redzhepom-tajjipom-jerdoganom>
31. Проведення заходів із вшанування пам'яті жертв кримськотатарського народу, який був депортований з Криму [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/36376-provedennya-zahodiv-iz-vshanuvannya-pamjati-zhertv-narodiv-jaki-buli-primusovo-pereselenni-z-krimu>
32. Свято української вишиванки в Стамбулі [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/36728-svyato-ukrajinskykoji-vishivanki-v-stambuli>
33. Спільна Декларація за результатами П'ятого засідання Стратегічної ради високого рівня між Україною і Турецькою Республікою [Електронний ресурс]. — Режим доступу:

- <http://www.president.gov.ua/news/spilna-deklaraciya-za-rezultatami-pyatogo-zasidannya-strateg-36831>
34. Туреччина виділила Україні \$ 50 млн кредиту для поповнення держбюджету [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://dt.ua/ECONOMICS/turechchina-vidilila-ukrayini-50-mln-kreditu-dlya-porovnennya-derzhbyudzhetu-199830_.html
  35. Турция поддерживает деоккупацию Крыма в формате Женевы+ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zn.ua/POLITICS/turciya-podderzhivaet-deokkupaciyu-kryma-v-formate-zheneva-204500_.html
  36. Участь Міністра закордонних справ України у II Всесвітньому конгресі кримських татар [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/38720-uchasty-ministra-zakordonnih-sprav-ukrajini-u-ii-vsievitnyomu-kongresi-krimskykh-tatar>
  37. У Стамбулі відбулася зустріч Міністрів закордонних справ України та Турецької Республіки Павла Клімкіна та Мевлюта Чавушоглу [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/press-center/news/44365-zustrich-ministriv-zakordonnih-sprav-ukrajini-ta-tureckykoji-respubliki-pavla-klimkina-ta-mevlyuta-chavushoglu>
  38. Участь Посла України Сергія Корсунського у заходах, приурочених роковинам окупації Криму [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/45216-uchasty-posla-ukrajini-sergija-korsunskykogo-u-zahodah-priurochenim-rokovinam-okupaciji-krimu>

References

1. TUID. Kiev'de Ukrayna — Tjurkie g'orjushmeleri yapyldy. Accessed March 30, 2016. <http://tuid.org.ua/kievde-ukrayna-turkiye-gorushmeleri-yapildi>
2. Ministry of Foreign Affairs of Republic of Turkey. Minister of Foreign Affairs of Ukraine is in Turkey. Accessed March 30, 2016. <http://www.mfa.gov.tr/minister-of-foreign-affairs-of-ukraine-is-in-turkey.en.mfa>
3. President of Ukraine. President started an official visit to Turkey. Accessed March 30, 2016. <http://www.president.gov.ua/en/news/prezident-rozpochav-oficijnij-vizit-do-turechchini-36826>
4. President of Ukraine. President visited Hetman Sahaidachny frigate. Accessed March 30, 2016. <http://www.president.gov.ua/en/news/prezident-vidvidav-fregat-getman-sagajdachnij-36838>
5. President of Ukraine. The two Presidents: Ukraine and Turkey to unite efforts for de-occupation of Crimea. Accessed March 30, 2016. <http://www.president.gov.ua/en/news/ukrayina-ta-turechchina-obyednayut-zusillya-zadlya-deokupaci-36834>
6. Tjurkie Dzhumhuriyeti Dzhumhurbashkanlyy. Tjurkie Kyrym'yn Gajrimeshru Ilhakyny Tany-mamyshtyr, Tanymajadzhaktyr. Accessed March 30, 2016. <http://www.tcgb.gov.tr/haberler/410/40098/turkiye-kirimin-gayrimesru-ilhakini-tanimamistir-tanimayacaktır.html>
7. President of Ukraine. Ukraine and Turkey to enhance strategic partnership for security in the Black Sea region-aftermath of the Presidents' meeting. Accessed March 30, 2016. <http://www.president.gov.ua/en/news/ukrayina-ta-turechchina-pogliblyuvatimut-strategichnepartne-36833>
8. Tjurkie Dzhumhuriyeti Dzhumhurbashkanlyy. Ukrayna Djevlet Bashkany Poroshjenko Dzhumhurbashkanlyy Kjulliesi'nde." Accessed March 30, 2016. <http://www.tcgb.gov.tr/haberler/410/40093/ukrayna-devlet-baskani-porosenko-cumhurbaskanligi-kuliyesinde.html>
9. Kyrym Habjer Azhansy. Ukrayna'nyn Herson ve Tjurkie'nin Mersin illeri arasynda ishbirlili anlashmasy. Accessed March 30, 2016. <http://qha.com.ua/tr/ekonomi/ukrayna-nin-herson-ve-turkiye-nin-mersin-illeri-arasinda-isbirligi-anlasmasi/142582/>
10. Kyrym Habjer Azhansy. Ukrayna ve Tjurkie ortak silah jurjetjedzhjek. Accessed March 30, 2016. http://qha.com.ua/tr/siyaset/ukrayna-ve-turkiye-ortak-silah-uretecek/142763/?utm_source=dlvr.it&utm_medium=facebook
11. Kyrym Habjer Azhansy. Ukrayna ve Tjurkie ortak terjorle mjuzhadjele tatbikaty djuzjenleebilir. Accessed March 30, 2016. http://qha.com.ua/tr/siyaset/ukrayna-ve-turkiye-ortak-terorle-mucadele-tatbikati-duzenleyebilir/142182/?utm_source=dlvr.it&utm_medium=facebook

12. Ministerstvo zakordonnyh sprav Ukrainy. V Ankari projshov kruglyj stil ta fotovystavka shhodo Jevropejs'kogo vyboru Ukrainy. Accessed March 30, 2016. <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/35898-v-ankari-projshov-kruglij-stil-ta-fotovistavka-shhodo-jevromajdanu>
13. Ministerstvo zakordonnyh sprav Ukrainy. Vizytd elegacii' Odesy do Stambula. Accessed March 30, 2016. <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/38701-vizit-delegacii-odesi-do-stambula>
14. Ministerstvo zakordonnyh sprav Ukrainy. Vizyt Ministra energetyky Ukrainy do Stambulu. Accessed March 30, 2016. <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/42284-vizit-ministra-jenergetiki-ukrajini-do-stambulu>
15. Ministerstvo zakordonnyh sprav Ukrainy. Vystavka ukrain's'kyh hudozhnykiv v Stambuli. Accessed March 30, 2016. <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/42283-vistavka-ukrajins'kykh-khudozhnykiv-v-stambuli>
16. Ministerstvo zakordonnyh sprav Ukrainy. Dyrektor Instytutu shodoznavstva im. A. Ju. Kryms'kogo NAN Ukrainy O. Bogomolov ta Prezydent Centru strategichnyh doslidzhen' Blyz'kogo Shodu Shaban Kardash (m. Ankara) pidpysaly protokol pro spivrobitnytstvo. Accessed March 30, 2016. <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/40692-direktor-institutu-skhodoznavstva-im-ajukrim's'kogo-nan-ukrajini-obogomolov-ta-prezident-centru-strategichnyh-doslidzheny-bliz'kogo-skhodu-shaban-kardash-mankara-pidpisali-protokol-pro-spivrobitnytstvo>
17. Ministerstvo zakordonnyh sprav Ukrainy. Zustrich v Stambul's'kij Torgovel'nij Palati. Accessed March 30, 2016. <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/36767-zustrich-v-stambul's'kij-torgovel'nij-palati>
18. Ministerstvo zakordonnyh sprav Ukrainy. Zustrich General'nogo konsula z Prezydentom Stambul's'koi' promyslivoi' palaty panom Erdalom Bahchyvanom. Accessed March 30, 2016. <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/37888-zustrich-z-prezidentom-stambul's'koi-promislivoi-palaty-panom-jerdalom-bahchivanom>
19. Ministerstvo zakordonnyh sprav Ukrainy. Zustrich Posla Ukrainy v Turechchini Sergija Korsun's'kogo z Ministrom ekonomiky Turechchyny. Accessed March 30, 2016. <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/43701-zustrich-posla-ukrajini-v-turechchini-sergija-korsun's'kogo-z-ministrom-jekonomiki-turechchini>
20. Ministerstvo zakordonnyh sprav Ukrainy. Zustrich «Ukrain's'kogo klubu» z pys'mennykom ta kul'turologom Oleksandrom Myhedom. Accessed March 30, 2016. <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/35899-zustrich-ukrajins'kogo-klubu-z-pisymennikom-ta-kul'turologom-oleksandrom-mihedom>
21. Ministerstvo zakordonnyh sprav Ukrainy. Kyi'vs'kyj mis'kyj golova Vitalij Klychko zustrivsja z predstavnykamy Turec'kogo agentstva zi spivrobitnytstva ta koordynacii' v Ukraini (TIKA). Accessed March 30, 2016. <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/38647-kijiv's'kyj-mis'kyj-golova-vitalij-klichko-zustrivsya-z-predstavnykamy-turec'kogo-agentstva-zi-spivrobitnytstva-ta-koordinacii-v-ukrajini-tika>
22. Ministerstvo zakordonnyh sprav Ukrainy. Komentar Posol'stva Ukrainy v Turec'kij Respublici u zv'jazku z zasidannjam Koordynacijnoi' rady Vsesvitn'ogo kongresu kryms'kyh tatar. Accessed March 30, 2016. <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/41814-komentar-posol'stva-ukrajini-v-turec'kij-respublici-u-zv'jazku-z-zasidannjam-koordinacijnoj-radi-vsesvitnyogo-kongresu-krim's'kykh-tatar>
23. Ministerstvo zakordonnyh sprav Ukrainy. Lekcija na temu «Suchasni trendy ukrain's'koi' kul'tury». Accessed March 30, 2016. <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/35597-lekcija-na-temu-suchasni-trendi-ukrajins'koi-kul'turi>
24. Ministerstvo zakordonnyh sprav Ukrainy. Ministr zakordonnyh sprav Turechchyny vidvidav Kyi'v dlja vshanuvannja pam'jati zhertv deportacii' kryms'kyh tatar. Accessed March 30, 2016. <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/36580-ministr-zakordonnyh-sprav-turechchiny-vzyav-uchasty-u-vechori-rekviyemi-priurochenomu-rokovinam-deportacii-krim's'kykh-tatar-shho-vidbuvsya-u-kijevi>
25. Urjadovyj portal. Natalija Mykol'skaja obsudila s tureckimi kollegami voprosy zakljuchenija sbalansirovannogo i vzaimovy godnogo Soglashenija o svobodnoj torgovli s Turciej. Accessed March 30, 2016. http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=248713894

26. Ministerstvo zakordonnyh sprav Ukrainy. Na poljah ministers'kyh zahodiv NATO ministry zakordonnyh sprav Ukrainy ta Turechchyny maly detal'nu rozmovu z usih aktual'nyh pytan'. Accessed March 30, 2016. <http://mfa.gov.ua/ua/press-center/news/36332-na-polyah-ministersykih-zahodiv-nato-ministri-zakordonnih-sprav-ukrajini-ta-turechchini-mali-detalynu-rozmovu-z-usih-aktualnyh-pitany>
27. Paiuk Kateryna. Ukrain'a I Turechchyna: novi kroky na shljahu realizacii' strategichnogo partnerstva. Visnyk Odes'kogo nacional'nogo universytetu 22 (2015): 96–101.
28. Ministerstvo zakordonnyh sprav Ukrainy. Prezentacija investycijnogo potencialu Odes'koi' oblasti. Accessed March 30, 2016. <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/44408-prezentacija-investicijnogo-potencialu-odesykoji-oblasti>
29. Ministerstvo zakordonnyh sprav Ukrainy. Prezydent Ukrainy ta Prem'jer-ministr Turechchyny obgovoryly nyzku perspektyvnyh spil'nyh proektiv. Accessed March 30, 2016. <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/45520-prezident-ukrajini-ta-premjer-ministr-turechchini-obgovorili-nizku-perspektivnih-spilnyh-proektiv>
30. Ministerstvo zakordonnyh sprav Ukrainy. Prezydent Ukrainy Petro Poroshenko proviv zustrich z Prezydentom Turechchyny Redzhepom Taji'pom Erdoganom. Accessed March 30, 2016. <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/42729-prezident-ukrajini-petro-poroshenko-proviv-zustrich-z-prezidentom-turechchini-redzhepom-tajipom-jerdoganom>
31. Ministerstvo zakordonnyh sprav Ukrainy. Provedennja zahodiv iz vshanuvannja pam'jati zhertv kryms'kotatars'kogo narodu, jakyj buv deportovanyj z Krymu. Accessed March 30, 2016. <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/36376-provedennja-zahodiv-iz-vshanuvannja-pamjati-zhertv-narodiv-jaki-buli-primusovo-pereselenni-z-krimu>
32. Ministerstvo zakordonnyh sprav Ukrainy. Svjato Ukrain's'koi' Vyshyvanky v Stambuli. Accessed March 30, 2016. <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/36728-svyato-ukrajinsykoji-vishivanki-v-stambuli>
33. Prezydent Ukrainy. Spil'na Deklaracija za rezul'tatamy P'jatogo zasidannja Strategichnoi' rady vysokogo rivnja mizh Ukrain'noju i Turec'koju Respublikoju. Accessed March 30, 2016. <http://www.president.gov.ua/news/spilna-deklaraciya-za-rezultatami-pyatogo-zasidannya-strateg-36831>
34. ZN.UA. Turcija vydelila Ukraine \$ 50 mln kredita dlja popolnenija gosbjudzheta. Accessed March 30, 2016. http://zn.ua/ECONOMICS/turciya-vydelila-ukraine-50-mln-kredita-dlya-popolneniya-gosbyudzheta-204475_.html
35. ZN.UA. Turcija podderzhivaet deokkupaciju Kryma v formate Zheneva + Accessed March 30, 2016. http://zn.ua/POLITICS/turciya-podderzhivaet-deokkupaciju-kryma-v-formate-zheneva-204500_.html
36. Ministerstvo zakordonnyh sprav Ukrainy. Uchast' Ministra zakordonnyh sprav Ukrainy u II Vsesvitn'omu kongresi kryms'kyh tatar. Accessed March 30, 2016. <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/38720-uchasty-ministra-zakordonnih-sprav-ukrajini-u-ii-vsesvitnyomu-kongresi-krimskykh-tatar>
37. Ministerstvo zakordonnyh sprav Ukrainy. U Stambuli vidbulasja zustrich Ministriv zakordonnyh sprav Ukrainy ta Turec'koi' Respubliky Pavla Klimkina ta Mevljuta Chavushoglu. Accessed March 30, 2016. <http://mfa.gov.ua/ua/press-center/news/44365-zustrich-ministriv-zakordonnih-sprav-ukrajini-ta-turecykoji-respubliki-pavla-klimkina-ta-mevlyuta-chavushoglu>
38. Ministerstvo zakordonnyh sprav Ukrainy. Uchast' Posla Ukrainy Sergija Korsuns'kogo u zahodah, pryurochenykh rokovnyam okupacii' Krymu. Accessed March 30, 2016. <http://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/45216-uchasty-posla-ukrajini-sergija-korsunskykogo-u-zahodah-priurochenim-rokovinam-okupaciji-krimu>

Стаття надійшла до редакції 04.04.2016

Е. А. Паюк

кафедра міжнародних отношений ОНУ ім. І. І. Мечникова
к. 32, 24/26, Французский бул., г. Одесса-58, 65058, Украина

УКРАИНА И ТУРЦИЯ: СОТРУДНИЧЕСТВО В РАЗВИТИИ СТРАТЕГИЧЕСКОГО СОЮЗНИЧЕСТВА

Резюме

Статья посвящена развитию украино-турецких отношений в период обострения международной ситуации и кризиса в Украине. В статье проведен анализ эволюции двусторонних отношений между странами, показаны основные изменения в развитии стратегического партнерства, новые векторы развития двустороннего сотрудничества.

Ключевые слова: Украина, Турция, расширение стратегического партнерства, стратегическое союзничество, двустороннее сотрудничество.

К. А. Paіuk

Department of International Relations,
Odessa I. I. Mechnikov National University
k. 32, French Bul., 24/26, Odessa-58, 65058, Ukraine

UKRAINE AND TURKEY: COOPERATION IN DEVELOPMENT OF STRATEGIC ALLIANCE

Summary

The article is devoted to the development of the Ukrainian-Turkish relations during sharpening of international situation and crisis situation in Ukraine. In the article the author adheres to analysis of the evolution of bilateral relations between countries, demonstrates core changes in the development of strategic partnership, new trends in bilateral cooperation, shows widening of bilateral cooperation to regional and international cooperation, declaration of strategic alliance, shifting of mutual interests to the political and military aspects, importance and mutual desire to develop economic relations, emphasizes the urgency of Crimea deoccupation and protection of human rights in the context of its violation towards Crimean Tatar nation and Ukrainians in Crimea for both counties.

Key words: Ukraine, Turkey, widening of strategic partnership, strategic alliance, bilateral cooperation.